

---

## TOURISM MANAGERS' BELIEFS ABOUT THE SEVERITY OF CLIMATE CHANGE AND LEVELS OF RESPONSIBILITY FOR IMPLEMENTING MITIGATION MEASURES IN THE TOURISM SECTOR

**Aleksandar Racz**

University of Applied Health Sciences, Zagreb, Croatia, [aleksandar.racz@zvu.hr](mailto:aleksandar.racz@zvu.hr)

**Abstract:** Threatening the balance of the global ecological system and the increasing climate change are one of the most important features of the 20th century and the turn of the twomillennia. Changes in the global climate over the last hundred years have been associated with changes in several elements of the climate system, and primarily with changes in surface temperature, altitude and coverage of the northern hemisphere with snow. Climate change is recognized by most governments and scientists around the world as a significant social and environmental problem facing the global population and its resources. Not only is climate change a unique challenge for humanity, it affects all aspects of human life, including tourism, but is also becoming a leading global environmental problem. Climate change will change the conditions in which tourist destinations will operate and significantly affect the successful operation of tourism businesses. Therefore, all measures taken to reduce the impact of climate change on the tourism business are extremely important, and their implementation depends on the beliefs of key decision makers - managers, primarily related to understanding the own level of responsibility for making plans and securing funds, both material and human for their implementation. The results of the survey show a very high level of acceptance of claims in which the government or the state is directed to expect national targets to increase the use of renewable energy at national level, such as wind or solar energy, and to continuously provide material support for energy efficiency improvement programs. At the same time, there was a high level of powerlessness and denial of responsibility for taking an active role in combating the effects of climate change in tourism. The survey of tourism managers' beliefs in Croatia was conducted during 2019 and focused on 1084 objects, which represents the total population of all categorized objects. The research focused on the beliefs and attitudes of tourism managers on climate change and the impact of climate change on the shaping of tourism supply. Respondents were required to express their degree of agreement with each statement on a Likert scale of 1-7 where a score of 1 meant "strongly disagree", 4 meant "neither agree nor disagree", and a score of 7 meant "strongly agree" with the assertion offered. There was an extremely high expectation and reliance on the Government's contribution through material support to programs to improve energy efficiency, ie to seek solutions from the so-called "Third parties" which can be linked through the very low acceptance of the claim that "an individual is not powerless and helpless in the fight against climate change". The severity of the effects of climate change and the inevitability of their occurrence in the near future does not allow the transfer of responsibility to other entities and the passive waiting for the causes and consequences of climate change to be addressed beyond the active involvement of tourism workers.

**Keywords:** attitudes, climate change, managers, tourism

## UVJERENJA MENADŽERA U TURIZMU O OZBILJNOSTI KLIMATSKIH PROMJENA I RAZINAMA ODGOVORNOSTI ZA PROVOĐENJE MJERA SMANJIVANJA POSLJEDICA U SEKTORU TURIZMA

**Aleksandar Racz**

Zdravstveno veleučilište Zagreb, Hrvatska, [aleksandar.racz@zvu.hr](mailto:aleksandar.racz@zvu.hr)

**Sažetak:** Ugrožavanje ravnoteže globalnog ekološkog sustava i sve intenzivnije klimatske promjene jedne su od najvažnijih obilježja 20. stoljeća i prijelaza dvaju tisućljeća. Promjene globalne klime u zadnjih stotinjak godina vežu se uz promjene više elemenata klimatskog sustava, a prvenstveno uz promjene površinske temperature, visine razine mora i pokrivenost sjeverne hemisfere snijegom. Većina vlada i znanstvenika diljem svijeta prepoznaje klimatske promjene kao značajan društveni i ekološki problem s kojim se suočava globalna populacija i njezini resursi. Klimatske promjene ne predstavljaju samo jedinstveni izazov za čovječanstvo već utječu na sve aspekte ljudskog života, uključujući turizam, ali i postaju vodeći globalni ekološki problem više nego ranije klimatske promjene ozbiljno determiniraju razvoj i budućnost turizma u širem obuhvatu turističkih regija i svijeta u cjelini. Klimatske promjene će promijeniti uvjete u kojima će djelovati turističke destinacije te značajno utjecati na uspješno poslovanje turističkih poduzeća. Zbog toga su sve mjere koje se provode u smjeru smanjivanja utjecaja klimatskih promjena na poslovanje u turizmu izuzetno važne, a njihova realizacija ovisi o uvjerenjima ključnih donositelja

odluka – menadžerima, prvenstveno vezanim uz poimanje vlastite razine odgovornosti za donošenje planova i osiguravanja sredstva, kako materijalnih tako i ljudskih za njihovu implementaciju. Rezultatima istraživanja uočena je vrlo visoka prihvaćenost tvrdnji u kojima se na Vladu odnosno na državu usmjeravaju očekivanja da na nacionalnoj razini postave nacionalne ciljeve za povećanje upotrebe obnovljive energije, kao što je energija vjetra ili solarna energija, te da kontinuirano osiguravaju materijalne potpore programima poboljšanje energetske učinkovitosti. Istovremeno iskazana je visoka razna bespomoćnosti i poricanja odgovornosti za preuzimanje aktivne uloge u borbi protiv posljedica klimatskih promjena u turizmu. Istraživanje uvjerenja menadžera u turizmu u Hrvatskoj je bilo provedeno tijekom 2019. godine i bilo je usmjereno na 1084 objekta što predstavlja ukupnu populaciju svih kategoriziranih objekata. Istraživanje je bilo usmjereno prema uvjerenjima i stavovima menadžera u turizmu o klimatskim promjenama i utjecaju klimatskih promjena na oblikovanje turističke ponude. Ispitanici su trebali izraziti svoj stupanj slaganja sa pojedinom tvrdnjom na Likertovoj skali od 1-7 gdje je ocjena 1 značila „u potpunosti se ne slažem“, 4 značilo „niti se slažem niti se ne slažem“, a ocjena 7 značila „u potpunosti se slažem“ s ponuđenom tvrdnjom. Uočeno je izuzetno visoko očekivanje i oslanjanje na doprinos Vlade kroz materijalu potporu programima poboljšanje energetske učinkovitosti, odnosno traženje rješenja od tzv. „treće strane“ što se može povezati i kroz zabilježeno vrlo nisko prihvaćanje tvrdnje da „pojedinaac nije nemoćan i bespomoćan u borbi protiv klimatskih promjena“.

Ozbiljnost posljedica klimatskih promjena i neminovnost njihovog događanja u najskorijoj budućnosti ne dozvoljava prebacivanje odgovornosti na druge subjekte i pasivno čekanje da uzroke i posljedice klimatskih promjena budu rješavane mimo aktivnog angažmana turističkih radnika.

**Ključne riječi:** uvjerenja, klimatske promjene, menadžeri, turizam

## 1. UVOD

Klima pak kao geografski pojam predstavlja skup atmosferskih stanja koja vladaju nad određenim dijelom Zemlje ili se definira i „prosječnim stanjem atmosfere nad određenim područjem/ima ili mjestom/ima u određenom definiranom vremenskom razdoblju“ (Perić & Šverko Grdić, 2017, 12). Brojni autori se slažu da klimatske promjene potječu iz prirode, „ali svoje uzroke imaju u ekonomskom, kulturnom i političkom sustavu koji se širi svijetom“ (Ančić et al., 2016, 28). Većina vlada i znanstvenika diljem svijeta prepoznaje klimatske promjene „kao značajan društveni i ekološki problem s kojim se suočava globalna populacija i njezini resursi“ (Amelung, Nicholls & Viner, 2007, 285). Istovremeno, klima je „jedan od važnih činitelja razvoja turizma“, a slijedom toga djeluje i na učinke koje turizam ostvaruje (Michailidou, Vlachokostas, & Moussiopoulos, 2016, 10). Znanstvenici su suglasni da međunarodna turistička kretanja u Europi ovise o brojnim klimatskim elementima, među kojima se posebno izdvajaju temperatura, broj sunčanih dana i sati u odnosu na broj kišnih dana (Joopetal., 2015). Klimatske promjene imale su značajan utjecaj na putovanja i turizam kroz povijest (Wier, 2017). Međutim u novije doba, više nego ranije, klimatske promjene su globalnog karaktera i ozbiljno determiniraju razvoj i budućnost turizma u širem obuhvatu turističkih regija i svijeta u cjelini. Klimatske promjene ne predstavljaju samo jedinstveni izazov za čovječanstvo već utječu na sve aspekte ljudskog života, uključujući turizam, ali i postaju globalni ekološki problem (Scott, Gössling, & Hall, 2012). Klimatske promjene će promijeniti uvjete u kojima će djelovati turističke destinacije te značajno utjecati na upravljanje turističkim tokovima i imovinom, te na uspješno poslovanje turističkih poduzeća (Perić & Šverko Grdić, 2017). Ulažu se veliki naponi na globalnoj razini u cilju ublažavanja posljedica klimatskih promjena te poduzimanja mjera u sprječavanju daljnjih negativnih posljedica koje bi u budućnosti mogle biti nepopravljive (UNWTO, 2016). Strategija ublažavanja ima za cilj smanjenje štetnih emisija u atmosferu te na taj način ublažavanje efekta staklenika. Zbog toga su sve mjere koje se provode u smjeru smanjivanja utjecaja klimatskih promjena na poslovanje u turizmu izuzetno važne, a njihova realizacija ovisi o uvjerenjima ključnih donositelja odluka – menadžerima, prvenstveno vezanim uz poimanje vlastite razine odgovornosti za donošenje planova i osiguravanja sredstva, kako materijalnih tako i ljudskih za njihovu implementaciju.

## 2. ISPITANICI I UZORAK

Istraživanje uvjerenja menadžera u turizmu u Hrvatskoj je bilo provedeno tijekom 2019. godine i bilo je usmjereno na 1084 objekta što predstavlja ukupnu populaciju svih kategoriziranih objekata po tipu hotela i aparthotela, zatim turističkih naselja i turističkih apartmana te kampova i marina na području Republike Hrvatske obuhvaćenih zadnjim dostupnim Popisom kategoriziranih objekata na dan 7.3.2019. godine (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2019). Od ukupnog broja poslanih anketnih upitnika, uredno je bilo ispunjeno 283 upitnika što predstavlja odaziv od 26,1%.

### 3. METODOLOGIJA

Sukladno teoriji stavova uvjerenja se oblikuju u procesima socijalizacije i stječu na osnovi izravnog iskustva s objektom stava ili posredno, u interakciji s društvenom okolinom. Složenu psihološku strukturu stava čine znanja o objektu stava (*kognitivna* komponenta), osjećaji (*konativna* ili *emocionalna* komponenta) i spremnost na djelovanje prema objektu stava (*bihevioralna* ili *akcijska* komponenta). Iako su u teoriji sve tri komponente stava podjednako važne, uvjerenja prema objektu odnose se na kognitivnu komponentu stava, pri čemu negativna uvjerenja nazivamo i predrasudama. Polazeći od shvaćanja stava kao relativno trajnog odnosa prema nekomu ili nečemu koji se očituje kao tendencija da se misli, osjeća i ponaša na određeni način, stavovi su istraženi korištenjem skale za mjerenje stavova koju je predstavljao niz tvrdnji o objektima stava, pri čemu se na osnovi izražavanja stupnja slaganja na predložene tvrdnje, te standardiziranog načina ocjenjivanja, određivao ispitanikov stav. Spoznajna komponenta stava odnosi se na poimanje zbilje koja se zasniva na ispitanikovu iskustvu i mišljenju. Glavni dio upitnika činio je niz tvrdnji vezanih uz klimatske promjene, globalno zatopljenje i međuodnos turizma i klimatskih promjena pri čemu su za ovaj rad analizirana grupa pitanja koja se odnosi na percepciju menadžera o ozbiljnosti klimatskih promjena, kao i na poimanje uloge i odgovornosti države (vlade, nacionalnih tijela, agencija itd.) prema pružanju potpore provođenju mjera umanjivanja posljedica klimatskih promjena.

### 4. REZULTATI

Istraživanje je bilo usmjereno prema uvjerenjima i stavovima menadžera u turizmu o klimatskim promjenama i utjecaju klimatskih promjena na oblikovanje turističke ponude. Ispitanici su trebali izraziti svoj stupanj slaganja sa pojedinom tvrdnjom na Likertovoj skali od 1-7 gdje je ocjena 1 značila „u potpunosti se ne slažem“, 4 značilo „niti se slažem niti se ne slažem“, a ocjena 7 značila „u potpunosti se slažem“ s ponuđenom tvrdnjom.

**Tabela 1** *Uvjerenja ispitanika iskazana kao stupanj slaganja ispitanika sa tvrdnjama vezanim klimatske promjene*

	N	SV	SD	Minimum	Maksimum	Percentili		
						25.	50. (Median)	75.
Klimatske promjene su ozbiljan problem u svijetu	283	5,70	1,40	2,00	7,00	5,00	6,00	7,00
Važno je da Vlada na nacionalnoj razini postavi nacionalne ciljeve za povećanje upotrebe obnovljive energije, kao što je energija vjetra ili solarna energija	283	6,17	0,99	1,00	7,00	6,00	6,00	7,00
Važno da Vlada na nacionalnoj razini kontinuirano osigurava materijalne potpore programima poboljšanje energetske učinkovitosti	283	6,20	0,92	1,00	7,00	6,00	6,00	7,00
Pojedinac nije nemoćan i bespomoćan u borbi protiv klimatskih promjena	283	3,47	1,83	1,00	7,00	2,00	4,00	5,00

Pri tvrdnji da se „klimatske promjene ozbiljan problem u svijetu“ u istraživanju je utvrđena prosječna vrijednost od 5,70, uz standardnu devijaciju od 1,40 i zabilježene minimume i maksimume između 2,00 i 7,00. Zabilježene vrijednosti na medijanu su iznosile 6,00, pri čemu je raspon između 25. i 75. percentila bio između 5,00 i 7,00.

Sa dvije tvrdnje iz ove grupe koje su bile usmjerene prema prepoznavanju aktivnosti i vrednovanju doprinosa Vlada na nacionalnoj razini prema smanjenju globalnog zatopljenja kroz donošenje strateških smjernica i nacionalnih ciljeva, a formulirane u obliku tvrdnje da je „važno da Vlada na nacionalnoj razini postavi nacionalne ciljeve za povećanje upotrebe obnovljive energije, kao što je energija vjetra ili solarna energija“ odnosno sa tvrdnjom da je „važno da Vlada na nacionalnoj razini kontinuirano osigurava materijalne potpore programima poboljšanje energetske učinkovitosti“ ispitanici su pokazali izrazito visoku razinu prihvaćanja. Kod tvrdnje da je „važno da Vlada na nacionalnoj razini postavi nacionalne ciljeve za povećanje upotrebe obnovljive energije, kao što je energija

vjetra ili solarna energija“ je zabilježena prosječna vrijednost od 6,17, uz standardnu devijaciju od 0,99 i zabilježene minimume i maksimume između 1,00 i 7,00. Zabilježene vrijednosti na medijanu su iznosile 6,00, pri čemu je raspon između 25. i 75. percentila bio između 6,00 i 7,00. slično tome i kod tvrdnje da je „važno da Vlada na nacionalnoj razini kontinuirano osigurava materijalne potpore programima poboljšanje energetske učinkovitosti“ zabilježena je izrazito visoka i među svim ponuđenim tvrdnjama ujedno i najviša prosječna vrijednost od 6,20 uz standardnu devijaciju od 0,92 i zabilježene minimume i maksimume između 1,00 i 7,00. Zabilježene vrijednosti na medijanu su iznosile 6,00, pri čemu je raspon između 25. i 75. percentila bio između 6,00 i 7,00.

Uočeno izuzetno visoko očekivanje i oslanjanje na doprinos Vlade kroz materijalu potporu programima poboljšanje energetske učinkovitosti, odnosno traženje rješenja od tzv. „treće strane“ može se povezati i kroz zabilježeno vrlo nisko prihvaćanje tvrdnje da „pojedinaac nije nemoćan i bespomoćan u borbi protiv klimatskih promjena“ kod koje je zabilježena prosječna vrijednost od samo 3,47 uz standardnu devijaciju od 1,83 i zabilježene minimume i maksimume između 1,00 i 7,00. Zabilježene vrijednosti na medijanu su iznosile 4,00, pri čemu je raspon između 25. i 75. percentila bio između 2,00 i 5,00.

## 5. DISKUSIJA

Važno je istaknuti da upravo zbog globalne prirode klimatskih promjena, ljudi imaju jaku tendenciju misliti da društvene i političke vlasti imaju odgovornost riješiti problem (Buckeley, 2008). To je i u ovom istraživanju potvrđeno kroz vrlo visoku prihvaćenost tvrdnji u kojoj se na Vladu odnosno na državu usmjeravaju očekivanja da na nacionalnoj razini postave nacionalne ciljeve za povećanje upotrebe obnovljive energije, kao što je energija vjetra ili solarna energija, te da kontinuirano osiguravaju materijalne potpore programima poboljšanje energetske učinkovitosti.

Objašnjenje djelom leži i u „teoriji opravdanja sustava“ prema kojoj *ljudi imaju tendenciju vjerovati da društvene strukture reproduciraju pravednost i rješavaju globalne ekološke probleme posebno kada pojedinci ne vide da imaju bilo kakvu kontrolu nad njima, čak i ako u stvarnosti te društvene strukture zadržavaju negativan status quo* (Vainio, Paloniemi, 2013, 390).

Važno je napomenuti da pretjerano povjerenje u institucije ili strukturu države može imati negativnu, pasivirajuću funkciju u akciji zaštite okoliša. Visoka razina povjerenja može spriječiti osobno djelovanje prenošenjem osjećaja odgovornosti sa sebe na političare i stručnjake. S druge strane, niska razina povjerenja i razočaranje u tvorcima politika i stručnjacima može dovesti do situacije u kojoj ljudi traže alternativne načine utjecaja na status quo ili posve odustaju od bilo kakve akcije. Naime, jedno od objašnjenja zašto se pojedinci ne angažiraju sami po sebi je percipirano (ne) povjerenje u društvene i političke aktere i uočeni nedostatak zajedničke odgovornosti za sudjelovanje u kolektivnom djelovanju. Međutim, neki autori misle upravo suprotno, budući da se prema nekim istraživanjima pokazalo da nepovjerenje u kreatora politike povećava angažman u izvaninstitucionalnom djelovanju, tako da je odgovor vjerojatno puno složeniji i zahtjeva planirana istraživanja u tom smjeru (Paloniemi&Vainio, 2011).

Scott i suradnici (2009) ukazali su na aspekte koji se moraju sveobuhvatno razmatrati s obzirom na politike povezane s klimatskim promjenama. Oni uključuju prilagodbu ponašanja, tehničku prilagodbu, upravljanje poslovanjem, istraživanje i obrazovanje (Scott, Gössling& De Freitas, 2009). S tim u vezi, tvrde da rješavanje ranjivosti nema izravnu vezu s klimatskim promjenama i da je potrebno osigurati integrirane, sveobuhvatne, provedive i održive turističke politike. Nadalje, politike pogodne za turizam mogu se procijeniti u odnosu na tri faktora: dostupnost resursa, razinu predanosti ključnih dionika politici i postojanje mehanizma koji omogućuje politiku (Kelman& Lewis, 2005).

Mjerama prilagodbe pokušava se identificirati korake koji se mogu poduzeti kako bi se ograničile nepovoljne posljedice, a kako bi se društvo u cjelini, a onda i turizam koji je vrlo značajna gospodarska aktivnost, na vrijeme i što uspješnije pripremili za nove uvjete poslovanja i u najvećoj mogućoj mjeri izbjegli mogući negativni učinci klimatskih promjena, te što je više moguće iskoristili oni pozitivni koje će se u budućnosti događati. Treba napomenuti da trenutno ne postoje definitivne smjernice koje bi se mogle primjenjivati sve zemlje i vlade, pa tako i zemlje turističke destinacije moraju interpretirati generičke smjernice i razviti vlastiti kontekstualni odgovor. Bolji napredak u tom pogledu bit će postignut tek kada se identificiraju potrebe, politike i strategije prilagodbe te kada kreatori turističke politike uspješno razviju politike za ublažavanje utjecaja turističkih putovanja, aktivnosti i smještaja na klimatske promjene (Kelman& Lewis, 2005). Mjere prilagodbe su vrlo značajne u smanjivanju ranjivosti na klimatske promjene i one su važan način rješavanja problema negativnih utjecaja klimatskih promjena u sljedećih nekoliko desetljeća (Perić &Šverko Grdić, 2017). Uspješnost prilagodbi ovisit će također i o potencijalnoj mogućnosti i kapacitetu prilagodbe. Nedvojbeno je da će implementacija prilagodbe biti moguća tek uz znatna financijska sredstva, međutim njezin cilj je smanjiti osjetljivost i negativne efekte klimatskih promjena (Šverko Grdić, KrstinićNižić&Mamula, 2017). U kontekstu istraživanja klimatskih promjena, studije percepcije

rizika među dionicima od vitalnog su značaja za procjenu ranjivosti regije na klimatske promjene. Možda upravo zbog nedovoljne percepcije rizika identificirano je samo 2% turističkih tvrtki na globalnoj razini koje sudjeluju u inicijativama odgovornog turizma kao način odgovora na prijetnju klimatskih promjena (Frey & George, 2010). Iz prikupljenih stavova turističkih menadžera u Hrvatskoj, ne može se očekivati zasad veća angažiranost turističkih menadžera u srodnim inicijativama odgovornog turizma sve dok se ne promijeni svijest o osobnoj odgovornosti za planiranje, provođenje i djelomično sufinanciranje programa reinvestiranjem u mjere zaštite okoliša iz ostvarene dobiti.

## 6. ZAKLJUČAK

Klimatske promjene imale su značajan utjecaj na putovanja i turizam kroz povijest. Međutim u novije doba, više nego ranije, klimatske promjene su globalnog karaktera i ozbiljno determiniraju razvoj i budućnost turizma u širem obuhvatu turističkih regija i svijeta u cjelini. Klimatske promjene ne predstavljaju samo jedinstveni izazov za čovječanstvo već utječu na sve aspekte ljudskog života, uključujući turizam, ali i postaju globalni ekološki problem. Također s obzirom da je klima jedan od važnijih pokretača turizma, u budućnosti će imati još značajniju ulogu u definiranju privlačnosti pojedine destinacije, kao i odlučivanju turista oko izbora destinacije. Istraživanje je pokazalo da su menadžeri kategoriziranih turističkih objekata svjesni da su klimatske promjene ozbiljna prijetnja poslovanju i vrlo zabrinjavajući globalni ekološki problem. Međutim, umjesto proaktivne uloge i oslanjanje na vlastite snage, znanje i iskustvo u borbi protiv posljedica klimatskih promjena, menadžeri zauzimaju vrlo pasivan stav u kojem odgovornost za organizaciju i provođenje svekolikih akcija u potpunosti prebacuju na „državu“ vjerujući da je temelj borbe u donošenju strategija od strane nadnacionalnog tijela i jednako tako osiguravanje kompletne materijalne potpore implementaciji ciljeva donesenih strategija i planova, čime menadžeri u turističkim objektima zauzimaju izrazito pasivan stav uobličan kao osjećaj bespomoćnosti i sebe same ekskulpiraju od odgovornosti i potrebe reinvestiranja dijela dobiti u programe prevencije i zaštite okoliša, kao i ulaganja u znanje i ljudski kapital kao temelj implementacije svake strategije i planova.

## LITERATURA

- Amelung, B., Nicholls, S., & Viner, D. (2007). Implications of global climate change for tourism flows and seasonality. *Journal of Travel research*, 45(3), 285-296. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0047287506295937>
- Ančić, B., Puđak, J., & Domazet, M. (2016). Vidimo li klimatske promjene u Hrvatskoj?: istraživanje stavova o nekim od aspekata klimatskih promjena u hrvatskom društvu. *Hrvatski meteorološki časopis*, 51(51), 27-45. <http://hrcak.srce.hr/168219>
- Buckley, R. (2008). Misperceptions of climate change damage coastal tourism: case study of Byron Bay, Australia. *Tourism Review International*, 12(1), 71-88. <https://doi.org/10.3727/154427208785899957>
- Frey, N., & George, R. (2010). Responsible tourism management: The missing link between business owners' attitudes and behaviour in the Cape Town tourism industry. *Tourism management*, 31(5), 621-628. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.06.017>
- Jopp, R., Mair, J., DeLacy, T., & Fluker, M. (2015). Climate change adaptation: Destination management and the green tourist. *Tourism Planning & Development*, 12(3), 300-320. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.988879>
- Kelman, I., & Lewis, J. (2005). Ecology and vulnerability: islands and sustainable risk management. *INSULA-PARIS*, 14(2), 5.
- Michailidou, A. V., Vlachokostas, C., & Moussiopoulos, N. (2016). Interactions between climate change and the tourism sector: Multiple-criteria decision analysis to assess mitigation and adaptation options in tourism areas. *Tourism Management*, 55, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.01.010>
- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske. (2019). Kategorizacija smještajnih objekata u Republici Hrvatskoj. <https://mint.gov.hr/kategorizacija-11512/11512>
- Paloniemi, R., & Vainio, A. (2011). Why do young people participate in environmental political action?. *Environmental Values*, 20(3), 397-416. <https://www.ingentaconnect.com/content/whp/ev/2011/00000020/00000003/art00009>
- Perić, J., & Grdić, Z. Š. (2017). Climate change and tourism. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.
- Scott, D., Gössling, S., & de Freitas, C. R. (2008). Preferred climates for tourism: case studies from Canada, New Zealand and Sweden. *Climate Research*, 38(1), 61-73. <https://www.int-res.com/articles/cr2009/38/c038p061.pdf>

- Scott, D., Hall, C. M., & Stefan, G. (2012). *Tourism and climate change: Impacts, adaptation and mitigation*. Routledge.
- Šverko Grdić, Z., Krstinić Nižić, M., & Mamula, M. (2017). Povezanost klimatskih promjena i turizma: multikriterijska analiza ocjenjivanja mjera prilagodbe." . *Ekonomika misao i praksa*, (1), 171-185. <https://hrcak.srce.hr/file/270632>
- Vainio, A., & Paloniemi, R. (2013). Does belief matter in climate change action?. *Public Understanding of science*, 22(4), 382-395. DOI: 10.1177/0963662511410268
- Weir, B. (2017). Climate change and tourism –Are we forgetting lessons from the past?. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 32, 108-114. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2017.05.002>